

Spis treści

Wstęp	2
I. Charakterystyka wsi	4
1. Położenie, powierzchnia, ludność	4
2. Historia	5
3. Przestrzenna struktura miejscowości.....	6
II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości	8
1. Zasoby przyrodnicze	8
2. Dziedzictwo kulturowe	10
3. Obiekty i tereny	16
4. Infrastruktura społeczna	17
5. Infrastruktura techniczna	19
6. Gospodarka i rolnictwo	20
7. Kapitał społeczny i ludzki	21
III. Ocena mocnych i słabych stron sołectwa	23
IV. Opis planowanych zadań na lata 2009-2016	29
IVa. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne	34
V. Podsumowanie	35

Wstęp

Odnowa wsi to całościowa koncepcja rozwoju obszarów wiejskich, jasno określająca ich miejsce i rolę w procesach zrównoważonego rozwoju integrującej się Europy, wskazująca cele i zasady ich funkcjonowania oraz sposoby dochodzenia do założonych standardów, gwarantujących pomyślność ekonomiczną ludności wiejskiej oraz zapewnienie ochrony dziedzictwu kulturowemu i przyrodniczemu.

Konstruując plan odnowy wsi Będźmierowice przyjęliśmy że:

- **znalezienie racjonalnych rozwiązań chroniących dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe warunkuje możliwość realizacji wszystkich pozostałych potrzeb mieszkańców, łącznie z potrzebami ekonomicznymi;**
- **możliwości ekonomicznego rozwoju naszej wsi wiążemy z tworzeniem warunków do dywersyfikacji źródeł dochodów zarówno 111 rodzin rolniczych jak i stosunkowo niedużej grupy rodzin pozarolniczych (15 rodzin);**
- **harmonijny rozwój gospodarki, środowiska społecznego i kulturowego Będźmierowic wymaga nowoczesnej infrastruktury, przede wszystkim w postaci sieci kanalizacyjno-wodociągowej oraz rozbudowy sieci telekomunikacyjnej (szerokopasmowe łącze internetowe)**
- **niepoślednim składnikiem poprawy warunków i jakości życia mieszkańców Będźmierowic oraz ich rozwoju gospodarczego jest żywotność społeczno-kulturowa, która znajduje wyraz w zaangażowaniu z jakim rozwiązują oni swoje problemy i współpracują między sobą w obrębie społeczności lokalnej, w związku z czym za niezbędne uznaliśmy uruchomienie działań wspierających odbudowę tożsamości kulturowej, przez wspomagające programy edukacyjno-kulturalne, kierowane szczególnie do dzieci i młodzieży.**

I. Charakterystyka wsi

1. Położenie, powierzchnia, ludność

Wieś Będźmierowice leży na Pojezierzu Południowo-pomorskim, na terenie Parku Krajobrazowego Bory Tucholskie oraz w południowo – zachodniej części Równiny Charzykowskiej. W podziale administracyjnym wieś należy do województwa pomorskiego, powiatu chojnickiego i gminy Czersk.

Zajmuje obszar około 1200 ha, stosunkowo niedaleko dwóch wielkich aglomeracji miejskich (trójmiejskiej – około 90 km oraz bydgosko-toruńskiej około 100 km), praktycznie bez zanieczyszczeń środowiska naturalnego, co czyni Będźmierowice idealnym miejscem do wypoczynku i rekreacji. Otaczające lasy¹ łagodzą nieco amplitudy temperatur w okresie raczej ciepłych okresów lata i chłodnych zim oraz zmniejszają prędkość wiatru².

Ryc. Mapa północnej części Polski (punkt czerwony - Będźmierowice)

¹ Lasy stanowią również około 8% powierzchni samej wsi. Dane z ewidencji gruntów Starostwa Powiatowego w Chojnicach.

²A. Kowalczyk, 1989. Charakterystyka geograficzna regionu i „fizjonomia” miasta Czerska, [w:] S. Kalebka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 1.

W roku 2009 Będźmierowice liczyły 516 mieszkańców w tym 497 zameldowanych na stałe i 19 tymczasowo. Przeważali ludzie bardzo młodzi: 141 (27,3%) miało mniej niż 18 lat; i stosunkowo młodzi 237 (46,3%) reprezentowało przedział wiekowy 19 – 50 lat; 138 (26,4 %) to osoby powyżej 50 roku życia³. We wsi funkcjonuje około 120 gospodarstw domowych.

2. Historia

Pierwszym i najstarszym dokumentem historycznym o Będźmierowicach - pisze Jan Karnowski w artykule opublikowanym w styczniu roku 1936 na łamach pisma „Zabory”⁴ – jest Krzyżacki dokument lokacyjny z 17.I.1365, wystawiony przez Komtura Tucholskiego Syfrida von Gerlascheym. Najważniejszy ustęp tego dokumentu brzmi jak następuje: „ Ja brat Syfrid von Gerlascheym itd...nadajemy światłym mężom Andrzejowi, synowi Będzimiera (von Bandzemir) i braciom jego, tudzież jego prawym potomkom i dziedzicom dobra, leżące przy Czersku, zwane Mieściwo (Mestziwo), rzetelnie ograniczone [...], na prawie polskim, po wieczne czasy w posiadanie.

Z tego samego artykułu dowiadujemy się również, że w latach 1648-1881 Będźmierowice wielokrotnie zmieniały właścicieli, a z ksiąg hipotecznych założonych w roku 1776 wynika, że [.....] *wynosił obszar Będźmierowic samych, bez pustkowi, 30 włók z borem. Na folwarku była karczma i browar. Do Będźmierowic należały wtenczas dwa pustkowie: Czernikowo i Nikiel. [...] Dalej należały do Będźmierowic 2 jeziora i rybołówstwo na Czernicy, [...] było na dobrach tych osiadłych 15 gburów; z nich było 3 poddanych – dalej 6 zaciężników. Pustkowie były wydzierżawione.*⁵ W roku 1879 folwark Będźmierowice –należący wówczas do Frydera Wilicha z Żalna - został częściowo rozparcelowany, a w roku 1881 jego resztę nabyli bracia Justus i Fritz Wilich, za 166 tysięcy marek, którzy w roku 1895 dokonali jego parcelacji⁶.

Właśnie w tym czasie, a więc na przełomie XIX i XX wieku należy upatrywać początków nie tylko obecnego (mocno rozproszonego) układu przestrzennego ale także kształtowania się wsi Będźmierowice jako zbiorowości społecznej, która w tamtym okresie czasu funkcjonuje jako część zaboru pruskiego. Niestety ten niezmiernie ciekawy i ważny okres jej rozwoju wymaga dopiero

³ Dane uzyskane w Urzędzie Miasta i Gminy Czersk, w dziale ds. Ewidencji Ludności, dnia 25 września 2009 roku

⁴ Jan Karnowski, Będźmierowice, w: Zabory. Dodatek „Dziennika” i „Ludu Pomorskiego” Poświęcony Sprawom Ziemi Zaborskiej, Styczeń 1936, nr. 1, s. 6

⁵ Tamże, s. 7

⁶ Tamże, s. 7

historycznego opracowania. Na podstawie szerszej historii tej części Pomorza możemy się tylko domyślać, że tak samo jak inne wsie była bardziej „polska” niż tamtejsze miasta⁷.

Długo oczekiwane odrodzenie Rzeczypospolitej Polskiej zapoczątkowało nowy okres w dziejach Będźmierowic, które jako część tzw. Korytarza *...weszły w skład państwa polskiego na mocy traktatu wersalskiego z 28 czerwca 1919 roku [...]*, a *... na mocy ustawy z 1 sierpnia 1919 roku miały utworzyć województwo pomorskie (z siedzibą władz w Toruniu)*. W końcu stycznia 1920 roku wojska frontu Pomorskiego, dowodzone przez gen. Józefa Hallera zaczęły przejmować powiat *chojnicki*⁸, docierając do Będźmierowic 29 stycznia 1920 roku.

W okresie Drugiej Wojny Światowej miejscowa polska ludność była zmuszana do podpisywania niemieckiej listy narodowej. Niektórzy z mieszkańców Będźmierowic podpisywali ją z obawy przed zsyłką do obozów pracy, ale pomimo tego nadal czuli się Polakami i w gronie najbliższych rozmawiali po polsku. Wielu młodych mężczyzn aby uniknąć służby w niemieckim wojsku ukrywało się. We wspomnieniach mieszkańców wsi pamiętających jeszcze ten okres szczególnie niechlubnie zapisał się jej sołtys, Niemiec o nazwisku Brygant, który pewnej nocy został zabity przez partyzantów. W odwecie jego dwaj synowie doprowadzili do rozstrzelania piętnastu okolicznych Polaków, w tym kilku mieszkańców Będźmierowic.

Okres okupacji hitlerowskiej kończy się 20 lutego 1945, kiedy na te ziemie wkracza Armia Czerwona, w ten sposób rozpoczynając najnowsze dzieje wsi spinane ustrojową klamrą Polski Rzeczypospolitej Ludowej oraz, od roku 1989, Trzeciej Rzeczypospolitej.

3. Przestrzenna struktura miejscowości

Będźmierowice to geologicznie Niecka Brzeźna, usytuowana na południu od pasa wzgórz pojezierzy na wysokości 139,9 m n.p.m., bez żadnych dominat przestrzennych zarówno o charakterze przyrodniczym jak i architektonicznym. Układ przestrzenny wsi charakteryzuje zabudowa rozproszona (we wsi nie wyodrębniono konkretnych ulic), bez otwartych przestrzeni wspólnych.

---

⁷ S. Kalembka, 1989. W czasach pruskiego zaboru, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i terażniejszość, s. 54

⁸ W. Korpalska, 1989. Czersk i okolice w latach II Rzeczypospolitej. [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i terażniejszość, s. 70

Ryc. Rozproszona zabudowa Będźmierowic

Rozpoczęto praktyczne działania celem wyodrębnienia takiej przestrzeni na terenie przynależnym do Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych, a ich kontynuacja stanowi jeden z najważniejszych elementów planu odnowy wsi.

II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości

1. Zasoby przyrodniczo-krajobrazowe

Będźmierowice zaliczono do mikroregionu⁹ „Wyspa Czerska”, który jest największym zwartym obszarem bezleśnym na terenie gminy. Charakteryzuje się krajobrazem glacialno-falistym, odmiany organiczno – mineralnej, równinno-rolniczym, którego naturalną harmonię burzy rozproszona i chaotyczna zabudowa uwarunkowana układem pól.

---

⁹ Gmina Czersk jest podzielona na 14 mikroregionów.

Fot. Krajobraz wsi Będźmierowice

Specyficzny klimat - stosunkowo ciepłe lata i chłodne zimy, z dłużej trwającymi i częściej występującymi przymrozkami na terenach podmokłych oraz polach śródleśnych¹⁰ - wywołuje określone procesy glebotwórcze skutkujące powstaniem zróżnicowanych form roślinności, stanowiących jeden z najistotniejszych elementów dziedzictwa przyrodniczego, obok rzeźby terenu i sieci oczek wodnych¹¹. Przekształcanie siedlisk, stosowanie nawozów sztucznych i innych środków chemicznych w rolnictwie niestety często niszczy naturalną roślinność i prowadzi do powstawania roślinności synantropijnej, występującej w wielu miejscach, w sadach, na polach, w otoczeniu zabudowań lub przy drogach. Jedną z nielicznych już pozostałości dawnego środowiska naturalnego stanowi stary dąb, rosnący przy drodze Czersk – Klaskawa o obwodzie 4,6 m u podstawy pnia i 3,9 m na wysokości 1,4 m.

---

¹⁰ A. Kowalczyk, 1989. Charakterystyka geograficzna regionu i „fizjonomia” miasta Czerska, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 15

¹¹ E. Raszeja, 1998. Ochrona architektury i krajobrazu wsi, [w:] A. Kaleta, Rozwój obszarów wiejskich w perspektywie integracji z Unią Europejską, s. 205

Fot. Stary dąb

Cennym zasobem przyrodniczo-krajobrazowym Będźmierowic są tereny zalesione, tym bardziej że obejmują niewielką część (około 8%) ich powierzchni¹². Stosunkowo rozległe obszary często podmokłych łąk sprzyjają występowaniu rzadkich gatunków ptaków, w tym przede wszystkim bocianów, które założyły we wsi kilka gniazd objętych teraz siecią ochrony Natura 2000.

---

¹² O. Stefaniak, 1998. Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w gminie Czersk, s. 124

2. Dziedzictwo kulturowe

Współczesne Będźmierowice charakteryzuje już niewiele wiele śladów dawnej kultury materialnej. Ich najważniejszym elementem są nieliczne ślady starego budownictwa, zachowane w postaci dwóch budynków: tzw. „U Paryża” (dawne stajnie dworskie, przekształcone w budynek mieszkalny) oraz „starej szkoły” (pełniące obecnie funkcje budynku socjalnego).

Pradawne budynki były prawdopodobnie wyłącznie drewniane, budowano je z całych pni (konstrukcja węglowa) zazwyczaj sosnowych, które zaciosywano „na obłap” lub na „rybi ogon”. Domy te od wewnątrz oblepiano gliną, później zaprawą z wapna i piasku, na zewnątrz natomiast zostawiano odkryte drewno. Chałupy nie posiadały piwnic, ani stałych fundamentów, a ich podwaliny (pierwszy bal) sadowiono bezpośrednio na ziemi, ewentualnie na dużych kamieniach położonych pod węgly. Dachy chałup były przeważnie dwuspadowe, kryte słomą. Bardzo charakterystyczne były podcienia, wspierane na dwóch drewnianych słupach. Budownictwo gliniane pojawiało się jedynie sporadycznie, przede wszystkim w przypadku budynków gospodarczych, o konstrukcji ryglowej. Przestrzeń między belkami nośnymi wypełniano gliną pomieszaną ze słomą lub plewami, albo kołkami owiniętymi zaglinionymi powrósłami ze słomy¹³. Dopiero w wieku XX zaczęto zastępować zabudowę drewnianą budynkami z cegły. Bardzo popularny był tzw. pruski mur, budynki o takiej konstrukcji budynki posiadały drewniany szkielet nośny drewniany, ale do wypełniania ścian używano cegieł. Także słoma jako materiał krycia dachów zaczęła być sukcesywnie wypierana przez inne materiały, takie jak dachówka lub gont.

Jednak najważniejsze elementy kultury materialnej Będźmierowic łączą się z rolnictwem. *Pierwsi rolnicy i hodowcy w Będźmierowicach związani byli z archeologiczną kulturą pucharów lejkowatych*¹⁴. Jej nazwa wzięła się od ceramicznego naczynia – pucharu lejkowatego - wyrabianego przez tutejszą ludność. Wyrabiano również inne formy naczyń, a także narzędzia codziennego użytku, takie jak topory i siekiery z krzemienia bałtyckiego i pasiastego¹⁵. Z danych archeologicznych wynika również, że uprawiano wówczas kilka gatunków pszenicy i jęczmienia oraz proso i owies. Była to gospodarka żarowa lub inaczej wypaleniskowa, ponieważ przed rozpoczęciem użytkowania ziemi, wprawdzie wypalano rosnący na tym miejscu las. Hodowano przede wszystkim bydło, wykorzystywane jako siłę pociągową przy pracach w polu, oraz świnie, kozy i być

---

¹³ J. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Czerskiego, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 254 - 255

¹⁴ T. Grabarczyk, 1989. Pradzieje okolic Czerska, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 24

¹⁵ Tamże, s. 24 – 25

może psy. Bielicowe gleby nie pozwalały osiągać wysokich plonów, dlatego z hodowli zwierząt łatwiej było się utrzymać. Dodatkowym źródłem pożywienia było myślistwo i zbieractwo.

Później, jednakże jeszcze w połowie XX wieku zdecydowanie dominowała uprawa żyta i ziemniaków, przy czym stosowano płodozmian; po ziemniakach czterokrotnie wysiewano żyto. Do koszenia zboża używano kosy i tylko pomocniczo sierpa, a młócono cepami, które już w drugiej połowie XIX wieku zastąpiono młocarnią kieratową. Jeszcze na początku XX wieku rolę zwierząt pociągowych pełniły woły i nawet krowy. Taki system prac polowych utrzymał się w biedniejszych gospodarstwach do czasu Drugiej Wojny Światowej, a nawet po wojnie, z powodu wolnego rozwoju hodowli koni. Hodowla tamtego okresu czasu miała charakter zbiorowy, czyli opierała się na wspólnym wypasaniu zwierząt z całej wsi, dotyczyło to zarówno bydła jak i drobiu¹⁶.

Fot. Żniwa – rok 1930

Praktycznie nie zachowały się do dzisiaj dawne sprzęty związane z hodowlą zwierząt; na przykład, drążone w drewnie koryta, niecki, sieczkarnie, czy zagrody dla kur ustawiane w chacie podczas wysiadywania piskląt; które zostały zastąpione nowoczesnymi zbiornikami na pokarm dla zwierząt, maszynami oraz nowoczesnymi oborami i kurnikami charakterystycznymi dla

---

¹⁶ Tamże, s. 254

współczesnego rolnictwa, także dzisiaj – ze względu na niezbyt urodzajne gleby typu żytioziemiaczanego – zorientowanego głównie na hodowlę.

Inny element kultury materialnej Będźmierowic stanowią krzyże przydrożne i murowane kapliczki z figurkami świętych. Wismukłe krzyże kilkumetrowej wielkości i o proporcjonalnych często ozdobnie zakończonych ramionach, najczęściej są otoczone ogrodzeniem drewnianym. Kapliczki natomiast, są ogrodzone ozdobnymi płotami murowanymi. Wokół tego typu miejsc kultu religijnego jeszcze dzisiaj od czasu do czasu zbierają się mieszkańcy i wspólnie się modlą.

Fot. Przydrożne kapliczka w Będźmierowicach

Fot. Przydrożny krzyż

Wprawdzie Będźmierowice leżą na terenie o charakterze borowiackim, ale w wyniku bliskiego sąsiedztwa z Kaszubami i Kociewiem, ale ich tożsamość kulturowa nabiera charakteru przejściowego. Mieszkańców można określić Borowiakami Tucholskimi. Od właściwych Borowiaków różni ich większa asymilacja wpływów kociewskich. Jednak zdecydowanie największy wpływ na ich zwyczaje i obyczaje miała kultura ludowa Kaszub. Zdecydowało o tym przede wszystkim bogactwo i atrakcyjność kaszubskiego folkloru i sztuki ludowej¹⁷.

Dawne stroje ludowe Borowiaków Tucholskich miały sporo elementów wspólnych ze strojami kaszubskimi. Podobnie jak Kaszubi, Borowiacy nosili sukmanę (na Kaszubach nazywaną

¹⁷ J. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Czerskiego, [w:] S. Kalemka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 252 – 261

suknią), która niewiele się różniła od kaszubskiej. W obu kulturach popularne były też wielkie płaszcze z pelerynami, Borowiacy nosili dodatkowo skórzane kurtki tzw. „jelonki”. W Borach okrycie głowy było identyczne jak kaszubska „muca”, tylko nazwa była inna: „czapryga”. Oprócz tego Borowiacy nakładali na głowę „rogatkę” i „poznaniónek”, czyli czapkę z daszkiem. Obowiązywały też długie buty brunatne i czarne, latem „korki” (nakładane na bose nogi) oraz buty płócienne. Czerwony pas (nieodłączny stroju kaszubskiego) zakładano tylko w wyjątkowych sytuacjach. Borowiaczki nosiły podobny krój koszuli jak Kaszubki, tylko z krótszymi rękawami i z czerwoną obszywką wokół szyi. Młode dziewczęta nosiły gorsety z czarnego aksamitu (jak na Kaszubach) lub brunatny (jak na Kociewiu). Borowiaczki nakładały po kilka spódnic szytych z białego barchanu, na wierzch wkładały najlepszą. Płócienne fartuszki dziewczęce były identyczne jak na Kaszubach, jedyna różnica to taka, że nie wyszywano ich. Fartuchy kobiet w Borach zdobiono koronką. Podobnie jak Kaszubki, Borowiaczki nosiły „szale tureckie”, oraz odświętne czarne aksamitne lub jedwabne czepki, zdobione czarną koronką, złotymi nićmi i haftowanymi po brzegach kwiatami (czepce noszone na co dzień były o wiele skromniejsze). Borowiaczki nakładały chusty w kratę, czego nie praktykowano na Kaszubach¹⁸.

Ogromne bogactwo form obrzędowych i przekazów symbolicznych charakteryzowało tradycyjne zwyczaje Borowiaków Tucholskich, zarówno tych związanych z cyklami zmian w przyrodzie, a więc:

➤ **zimowych;**

- Przed Świątami Bożego Narodzenia gruntownie sprzątano mieszkania, szorowano kuchnie i izby, wyrzucano śmieci i bielono pomieszczenia. Jednak najważniejsze przygotowania do tych świąt skupiały się wokół Wigilii, na którą przygotowywano przeróżne potrawy: ryby, pierogi, kluski z makiem, barszcz, grzyby, suszone owoce i zupy owocowe. Pod obrus stołu wigilijnego wkładano wiązkę siana. Wieczera wigilijna rozpoczynała się dzieleniem opłatka, następnie wspólne śpiewanie kolęd, po czym w gronie rodzinnym udawano się na pasterkę. Młodzież tego wieczora przebierała się za gwiazdory, anioły, kominiarzy, niedźwiedzie i obchodziła z gwiazdą wszystkie domy we wsi. Północ była czasem cudów, wierzono, że zwierzęta przemawiają ludzkim głosem, przychodzą duchy a woda zamienia się w wino.¹⁹ Wielkie przygotowania do Świąt Bożego Narodzenia oraz podniosły i pełen powagi nastrój podczas wieczerzy wigilijnej są domeną również dzisiejszych czasów. Powoli jednak zanika i nieco zmienia formę zwyczaj wędrującej, poprzebieranej młodzieży, dziś już

---

¹⁸ Tamże, s. 258

¹⁹ J. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Czerskiego, [w:] S. Kalemka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 259

tylko od czasu do czasu w okolicy Świąt zamaskowani młodzi ludzie chodzą po wiosce i śpiewają kolędy, zbierając przy okazji datki.

- W wigilię Nowego Roku maski (czyli przebierańcy; niedźwiedź, koń, koza) obchodziły wieś płaćając przy tym bezkarnie figle. Ten dzień był również okazją do tego, żeby sobie powróżyć np. topiono ołów i wosk, wróżono ze świeczek w łupinie orzecha, z ziemi, pierścienia czy kluczy i różańca umieszczonych na talerzu. W Nowy Rok robiono różne psoty np. smarowanie okien smołą.²⁰ W dzisiejszych czasach wigilię Nowego Roku, czyli Sylwester spędza się na zabawie lub na balu, a jeśli się ktoś przebiera to znaczy, że wybiera się na bal maskowy i nie zamierza nikomu płaćać figli. Zupełnie zniknął już zwyczaj wróżenia sobie, dziś wróży się jedynie podczas Wieczorów Andrzejkowych.
- 6 stycznia chodzili „Trzej Królowie” w towarzystwie maszkar (niedźwiedź, koń, cygan, diabeł). Pochody przebierańców trwały przez cały okres trwania zapust (karnawału).
- Popielec, czyli początek Wielkiego Postu. W ten dzień dokładnie oczyszczano naczynia zapustne z tłuszczu i wynoszono na strych, gdzie pozostawały aż do Wielkanocy. W czasie postu, obowiązywała wstrzeźliwość od niektórych potraw, w tym od mięsa. Zastłaniano też lustra i chowano do worków instrumenty muzyczne. Dziś w Popielec takich czynności się już nie praktykuje. Obowiązkiem było także poddać się sypaniu popiołu w kościele.²¹

➤ wiosennych;

- Kwietna Niedziela (Niedziela Palmowa). Tego dnia zanoszono do kościoła gałązki wierzbowe do poświęcenia. Poświęcone „palmy” przechowywano cały rok, wkładając za ramki obrazów świętych i w budynkach gospodarczych. Poświęcone gałązki miały chronić domowników i zwierzęta przed nieszczęściami.
- W Wielką Sobotę zanoszono do kościoła w celu poświęcenia różne produkty, takie jak: chleb, placek, słoninę wędzoną, sól, pieprz, masło, ser, zboże oraz jajka barwione trawą lub łupiną od cebuli.
- W drugi Dzień Świąt Wielkanocnych od rana polewano się wodą, w okresie międzywojennym ten zwyczaj przybrał charakter zabawy dziecięcej, połączonej ze zbieraniem datków. Ten zwyczaj do dziś funkcjonuje, zarówno polewanie się wodą jak i zbieranie datków.

---

²⁰ Tamże, s. 259

²¹ Tamże, s. 259

➤ **letnich;**

- Uroczyscie obchodzono wigilię Świętego Jana, strojono domy liśćmi klonu. Wierzono, że w ten wieczór odbywa się sabat czarownic.

➤ **jesiennych:**

- W Zaduszki wyświęcano progi wodą święconą, miała to być ochrona przed złymi duchami. W dzień Wszystkich Świętych na groby bliskich zanoszono kwiaty i porządkowano cmentarze.

➤ **jak i tych związanych z rytuałami przejścia, a więc, na przykład, z weselem;**

- Poltrabend – połączony wieczór „panieński” z „kawalerskim”, odbywa się dzień przed ślubem w domu panny młodej. Ten zwyczaj do dnia dzisiejszego się praktykuje. Jednym z elementów tego zwyczaju, jest rozbijanie przed domem panny młodej butelek lub innych szklanych przedmiotów, oczywiście „na szczęście”.
- W czasie wesela ważną rolę odgrywali drużbowie, którzy towarzyszyli w orszakach weselnych młodej parze, zapraszali gości oraz zarządzali ucztą weselną i tańcami. Jednym z ważniejszych momentów w trakcie wesela były „oczepiny”, podczas których zdejmowano młodej pani wianek weselny i nakładano na głowę czepiec. Po weselu odbywały się przenosiny młodej żony do domu męża, która zabierała ze sobą wyprawkę (pościel, bieliznę).

➤ **ciążą i urodzeniem dziecka;**

- Szczególną opieką otaczano kobiety w ciąży. Zazwyczaj w pierwszą niedzielę po porodzie odbywał się chrzest dziecka, podczas którego nadawano mu imię któregoś świętego. Po urodzeniu dziecka, matka nie mogła przez sześć tygodni wychodzić z domu, ponieważ obawiano się, że w tym czasie bies podmieni jej dziecko. Po tych sześciu tygodniach, matka musiała się udać do kościoła przed ołtarz, gdzie ksiądz pokrapiał ją święconą wodą. Następnie matka obchodziła ołtarz wkoło z zapaloną świecą i składała ofiarę.

➤ **czy śmiercią i pogrzebem.**

- Do domu konającego przychodzili mieszkańcy całej wsi. Po śmierci otwierano okna, zasłaniano lustra, zatrzymywano zegar, a zwłoki pokrapiano święconą wodą. Zmarłego ubierano odświętnie, a w ręce wkładano różaniec i książeczkę do nabożeństwa. Pogrzeb

odbywał się czwartego dnia po śmierci, a przez dwie ostatnie noce czuwano przy zmarłym modląc się. Pogrzeb miał charakter podniosły i uroczysty, natomiast urządzona po nim uczta (stypa) odbywała się zazwyczaj w karczmie w wesołej atmosferze.

3. Obiekty i tereny

Na terenie wsi funkcjonuje w zasadzie jeden obiekt użyteczności publicznej Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych wraz z Remizą Ochotniczej Straży Pożarnej.

Fot. Budynek Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych wraz z Remizą OSP Będźmierowice

Teren wokół Centrum wymaga dopiero zagospodarowania, a jego integralną część stanowi plac do gry w piłkę nożną, który wymaga przekształcenia w boisko z prawdziwego zdarzenia.

Ponadto na terenie wsi znajduje się wiele malowniczo położonych stawów i oczek wodnych, z których większość stanowi własność prywatną, w związku z czym trudno o nich myśleć w kategoriach ewentualnych publicznych przestrzeni rekreacyjnych. Rozpoznania i inwentaryzacji

wymagają dopiero nieznane budowle, prawdopodobnie o przeznaczeniu wojskowym, znajdujące się w lesie nieopodal Bukowej Góry.

Fot. Budowle w lesie nieopodal Bukowej Góry

4. Infrastruktura społeczna

O infrastrukturze społecznej naszej wsi można mówić w zasadzie już tylko w kategoriach historycznych.

Szkołę (powstała już w roku 1870, jako 4 – klasowa niemiecka szkoła powszechna , w budynku po byłej gorzelnii który podarował mieszkańcom Justus Wilich) ostatecznie zamknięto w roku 1978, gdyż - zgodnie z ówczesnie panującą doktryną zatrudniając zaledwie kilku nauczycieli nie zapewniała dostatecznie wysokiego poziomu nauczania. Od tej pory dzieci dowozi się do szkół w Czersku²², a wieś straciła ważną instytucję społeczną, bez której osłabło życie społeczne i kulturalne jej mieszkańców.

---

²² H. Sikorski, 1989. Oświata i kultura w mieście i gminie Czersk, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 193 – 226

Fot. Uczniowie szkoły w Będźmierowicach – rok 1928

Zwiastunem lepszych czasów w tym względzie jest funkcjonujące od kilku miesięcy przedszkole, zorganizowane w ramach programu „Nasze Małe Przedszkole” finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zapewniające opiekę i wychowanie przedszkolne 11. dzieciom.

Fot. Nasze Małe Przedszkole w Będźmierowicach

Likwidacja szkoły oraz zawieszenie działalności Koła Gospodyń Wiejskich postawiło

zwiększone obowiązki przed Ochotniczą Strażą Pożarną (OSP), najdłużej działającą organizacją społeczną w Będźmierowicach, która w bieżącym roku obchodzi 100-lecie swego istnienia. Najdojrzałym wyrazem funkcji kulturalnych pełnionych przez OSP – Będźmierowice było zawiązanie się w roku 1945 koła teatralnego, która działa ponad trzydzieści lat.

Fot. Występy koła teatralnego – rok 1961

Obecną infrastrukturę społeczną wsi tworzą wymieniany już wielokrotnie budynek Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych wraz z Remizą Ochotniczej Straży Pożarnej oraz znajdujący się nieopodal sklep spożywczy.

5. Infrastruktura techniczna

Infrastrukturę techniczną Będźmierowic tworzy w zasadzie przestarzała sieć telekomunikacyjna oraz elektryczne napowietrzne linie elektryczne oraz asfaltowa, oświetlona lokalna droga łącząca przystanek kolejowy z drogą krajową 22.

Sieć wodociągowa znajduje się dopiero w fazie projektowania, w związku z tym większość gospodarstw korzysta z własnych ujęć wody, nie ma natomiast sieci kanalizacyjnej.

Nieczystości odprowadzane są do bezodpływowych, zbiorników, opróżnianych przez prywatne przedsiębiorstwa posiadające do tego stosowną licencję. Fekalia te odwożone są do oczyszczalni ścieków w Czersku. Odpady stałe odbierane są natomiast przez Zakład Usług

Komunalnych w Cz ersku i wywożone na wysypisko śmieci w Nieżurawie.

6. Gospodarka i rolnictwo

Współcześnie tak jak dawniej podstawową formą aktywności gospodarczej mieszkańców Będźmierowic stanowi rolnictwo, chociaż powoli przestaje być formą absolutnie dominującą. Rolnicy użytkują dzisiaj około 1000 ha powierzchni wsi, w tym około 640 ha przeznaczają pod zasiewy (głównie żyta) oraz uprawę ziemniaków²³. Resztę użytków rolnych (około 320 ha) stanowią łąki i pastwiska. Zakwaszenie gleby i jej mała torficzność, a jednocześnie niskie nawożenie lub nawet całkowity brak nawożenia, kształtują plony na poziomie 2 – 4 ton siana z hektara. Zbyt wysoki poziom wody gruntowej utrudniający użytkowanie skłania do traktowania części łąk jako nieużytków, których zagospodarowanie wiąże się z kosztownymi zabiegami melioracyjnymi²⁴.

Stosunkowa niewielka średnia wielkość gospodarstw rolnych (około 8 ha, w tym: 42 gospodarstwa do 5 ha; 33 w przedziale od 5 do 10 ha; 39 powyżej 10 ha), skłaniają rolników do poszukiwania dodatkowych źródeł zarobków. Już w okresie międzywojennym na terenie Będźmierowic funkcjonowały dwie cegielnie, dzisiaj ich rolę przejmują drobne przedsiębiorstwa, wahadłowe migracje za pracą do pobliskich miejscowości i okresowe migracje za granicę (w tym głównie do Niemiec), a także otaczające lasy. Zbieractwo runa leśnego i dzisiaj jest jedną z najważniejszych form uzupełniania budżetów wielu rodzin. W lasach zbiera się czarne jagody, borówki, poziomki, maliny, jeżyny i oczywiście grzyby, mniej popularne jest zbieractwo ziół czy owocu bzu, służącego jako barwnik do win i galaret.²⁵

Jak widać dalszy ekonomiczny rozwój wsi musi być powiązany z tworzeniem warunków do dywersyfikacji źródeł dochodów zarówno 111 rodzin rolniczych jak i stosunkowo niedużej grupy rodzin pozarolniczych. Z tym łączą się przede wszystkim usługi turystyczne świadczone na bazie gospodarstw rolnych (szczególnie agroturystyka), dla rozwoju których w Będźmierowicach istnieją szczególnie sprzyjające warunki, nie dostrzegane jeszcze przez mieszkańców. Rozwój turystyki powinien także sprzyjać działaniom na rzecz ochrony i wzbogacania lokalnego krajobrazu i lokalnych tradycji kulturowych, jako podstawy atrakcji turystycznej lokalnego środowiska.

---

²³ Dane z ewidencji Urzędu Miejskiego w Cz ersku

²⁴ O. Stefaniak, 1998, Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w gminie Cz ersk, s. 97

²⁵ J.G. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Cz erskiego, [w:] S. Kalemka, Cz ersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 253

7. Kapitał społeczny i ludzki

Z badań socjologicznych przeprowadzonych w ostatnich latach²⁶ wynika, że mieszkańcy Będźmierowic są silnie związani z miejscem zamieszkania. Większość nigdy nie myślała o tym, aby się stąd wyprowadzić, gdyż doceniają jego walory przyrodnicze, zwłaszcza w porze wiosennej i letniej, a ponadto cenią spokój. Z tych też powodów od pewnego czasu w Będźmierowicach zaczyna się osiedlać ludność miejska.

Społeczność wsi charakteryzują raczej dobre relacje sąsiedzkie. Jakiś wpływ na taki stan rzeczy może mieć mocno rozproszona zabudowa, poszczególne domy zazwyczaj dzieli spora odległość, co ogranicza pole możliwych konfliktów. Z drugiej strony, nie sprzyja to integracji społecznej, zdarza się, że mieszkańcy z przeciwnych krańców wsi się nie znają. W sensie socjologicznym w Będźmierowicach mamy do czynienia bardziej ze społecznością terytorialną (ludźmi połączonymi wspólnymi interesami wynikającymi z zamieszkiwania tego samego terenu) niż z wspólnotą wiejską (ludźmi powiązаныmi więzami emocjonalnymi i wspólnotą zainteresowań i wartości życiowych).

Od pewnego czasu myśli się jednak aby zmienić ten nie do końca wszystkich satysfakcjonujący stan rzeczy. Momentem przełomowym było zawiązanie przez kilkunastu najbardziej aktywnych społecznie mieszkańców Będźmierowic inicjatywy obywatelskiej (przekształconej w roku 2006 w Stowarzyszenie *Nasza Wieś Będźmierowice*), celem stymulowania i integrowania działań mających na celu ekonomiczny rozwój wsi, a także wzmocnienie jej kapitału kulturowego i społecznego. Dzięki tym działaniom udało się wypracować program jej odnowy, a w jego ramach wybudować, przy wsparciu środków unijnych, Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych.

Już w pierwszym roku (2007) działalności Centrum stało się nie tylko siedzibą zawsze aktywnej Ochotniczej Straży Pożarnej, Stowarzyszenia *Nasza Wieś Będźmierowice* (w przyszłości pewnie także innych organizacji, o których powołaniu myślą szczególnie młodzi mieszkańcy) ale także miejscem realizacji różnorodnych akcji i działań - od zebrań wiejskich i wesel począwszy; do różnorodnych akcji związanych z realizacją różnych projektów celowych: *Nasze dziedzictwo kulturowe. Smak starej kuchni z pogranicza Kaszub i Kociewia; Tradycje powiatu chojnickiego; Konkursu plastycznego dla szkół podstawowych.*

---

²⁶ Badania wykonane przez Karolinę Rezmer oraz studentów socjologii UMK na zamówienie Lokalnej Grupy Działania „Sandry-Brdy” w ramach programu Leader+. Zob. Karolina Rezmer ... opt. cit.; Raport *Oczekiwania mieszkańców ziemi chojnickiej i zaborskiej dotyczące ich rozwoju*

Fot. Członkinie Stowarzyszenia w trakcie realizacji jednego z projektów

III. 1. Ocena mocnych i słabych stron wsi:

	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
ZASOBY PRZYRODNICZE I KULTUROWE	<p>1. Unikalne zasoby przyrodnicze:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ czyste powietrze; ○ prawie zupełny brak negatywnego oddziaływania powodowanego przez przemysł, bliskość dużych aglomeracji miejskich oraz masowy ruch turystyczny. <p>2. Ciekawe zasoby dziedzictwa kulturowego przede wszystkim w zakresie kultury niematerialnej (obyczaje, zwyczaje, obrzędy)</p>	<p>1. Brak profesjonalnego rozpoznania i inwentaryzacji zasobów dziedzictwa oraz planu zagospodarowania tego, co w tym zakresie powinno podlegać ochronie.</p> <p>2. Brak planu zagospodarowania zasobów dziedzictwa jako produktu turystycznego i budowania marki miejscowości.</p>

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI</p>	<p>1. Stosunkowo wysoki poziom integracji społecznej (brak konfliktów uniemożliwiających współdziałanie mieszkańców wsi).</p> <p>2. Wysoki poziom orientacji na zmiany mające skutkować poprawą jakości życia.</p> <p>3. Wzrastająca aktywność społeczna, wyrażająca się rosnącą frekwencją w zespołach przygotowujących poszczególne inicjatywy obywatelskie i imprezy kulturalno-oświatowe.</p> <p>4. Ukształtowany zespół liderów lokalnych, wyłonionych z OSP Będźmierowice i Stowarzyszenia „Nasza Wieś Będźmierowice”</p>	<p>1. Niekorzystna struktura demograficzna, skutkująca stosunkowo niewielkim udziałem dzieci i młodzieży w strukturze lokalnej społeczności.</p> <p>2. Niewielkie zaangażowanie młodego pokolenia w działania na rzecz rozwoju wsi.</p> <p>3. Ciągłe niedostateczny poziom wykształcenia ogółu mieszkańców.</p>
--	--	--

1. Dogodne położenie:

- bezpośredni dostęp do drogi krajowej 22 i dalej autostrady nr 1 (40 km do węzła Swarozyn);
- przystanek kolejowy;
- stosunkowo niewielka odległość do międzynarodowego portu lotniczego w Rębiechowie (około 1,5 godziny jazdy samochodem).

2. Warunki do odbudowy instytucji kulturalnych i oświatowych oparciu o Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych (uruchomienie przedszkola) .

3. Warunki do rozwoju wysokospecjalistycznego rolnictwa ekologicznego (przede wszystkim w zakresie hodowli)

4. Dobre warunki do rozwoju drobnej przedsiębiorczości wiejskiej oraz dywersyfikacji źródeł dochodów przez rodziny rolnicze przez:

- rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej;
- zbieractwa i przetwórstwa runa leśnego;
- usług socjalnych.

1. Brak odpowiedniej infrastruktury technicznej:

- wodno-kanalizacyjnej;
- telekomunikacyjnej;
- energetycznej;
- drogowej

2. Brak bazy turystycznej:

- miejsc noclegowych;
- zagospodarowanego szlaku turystycznego przez Będźmierowice

3. Brak komunikacji publicznej z Czerskiem

III. 2. Ocena szans i zagrożeń rozwoju wsi:

ZASOBY PRZYRODNICZE I KULTUROWE	SZANSE	ZAGROŻENIA
	<p>1. Rosnące zainteresowanie niezdegradowanymi zasobami przyrodniczymi i kulturowymi w celach turystycznych;</p> <p>2. Rosnące zainteresowanie wiejską lokalizacją pierwszego bądź tzw. drugiego (rekreacyjnego) domu we wsiach o parametrach zbliżonych do Będźmierowic;</p> <p>3. Wzrost nakładów na ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego wsi w polityce regionalnej i rolnej Unii Europejskiej i możliwości pozyskiwania na te cele odpowiednich środków finansowych.</p>	<p>1. Brak zrozumienia wagi działań ochronnych w zakresie przyrody i kultury u części mieszkańców Będźmierowic.</p> <p>2. Brak gotowości mentalnej mieszkańców do poprawiania zasobów własnych umiejętności służących zagospodarowaniu dziedzictwa jako produktu turystycznego i budowania marki miejscowości.</p> <p>3. Brak dostatecznych kompetencji dla pozyskiwania środków unijnych.</p>

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	<p>1. Stosunkowo wysoki poziom kapitału społecznego, uważanego za jeden z podstawowych czynników rozwoju wsi.</p> <p>2. Realne możliwości podniesienia jakości wykształcenia i umiejętności zawodowo-biznesowych mieszkańców Będźmierowic , dzięki możliwości wprowadzenia systemu edukacji na odległość.</p> <p>3. Możliwość wykorzystania na rzecz rozwoju miejscowości zasobów intelektualnych i kontaktów społeczno-zawodowych, ludzi osiedlających się w Będźmierowicach (nowych mieszkańców).</p>	<p>1. Pogłębianie się negatywnych tendencji demograficznych i brak przeciwdziałania tendencjom migracyjnym młodego pokolenia w skali kraju i gminy.</p> <p>2. Brak satysfakcjonującego rozwiązania problemu dostępu mieszkańców wsi do szerokopasmowego Internetu oraz informatyzacji instytucji szeroko pojętego sektora usług (komunalno-bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych, administracyjnych, bankowych itp.) zarówno w skali całego kraju jak i gminy Czersk</p>
-----------------------------------	--	--

INFRASTRUKTURA I GOSPODARKA

1. Rosnące zainteresowanie wszystkim przejawami ekologicznego (czyli w dużej mierze wykorzystującego zasoby wsi i wiejskiej racjonalności) stylu gospodarowania:

- rolnictwem ekstensywnym i ekologicznym;
- gospodarką opartą na wiedzy i wykorzystującą alternatywne źródła energii;
- możliwie samowystarczalnym pod względem energetycznym gospodarstwem domowym

1. Brak wiedzy i umiejętności mieszkańców do gospodarczego wykorzystania tzw. renty swego wiejskiego miejsca zamieszkania.

IV. Opis zadań planowanych na lata 2009-2019

1. Rozbudowa Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych

Opis zadania: W rozbudowanym budynku Centrum oprócz instytucji dotychczas działających (Remiza Strażacka, świetlica wiejska, Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowice”, przedszkole) proponujemy zorganizowanie:

- małego przedszkola
- biblioteki wraz infoteką;
- pracowni komputerowej dostosowanej do potrzeb nauczania na odległość;
- Lokalnego Centrum Teleinformatycznego „Telechaty” (na bazie pracowni komputerowej i infoteki)²⁷

Cel: zapewnienie możliwości działania wszystkim dotychczasowym i nowo powoływanym instytucjom stymulującym i integrującym działania związane z rozwojem Będźmierowic, a także działającym na rzecz wzmocnienia kapitału humanistycznego i społecznego niezbędnego do powodzenia procesu ich odnowy.

Beneficjenci: mieszkańcy wsi Będźmierowice + okolicznych miejscowości

Harmonogram realizacji: 2011 - 2012

Koszt: 250 000 PLN

Źródło finansowania: RPO WP, PROW / LEADER + / INNE PROGRAMY UNIJNE

---

²⁷ Telechacie przypisujemy w naszym programie rolę kluczową, jako:

- systemu wykorzystującego urządzenia teleinformatyczne w procesie wprowadzania na obszar Będźmierowic turystyki wiejskiej (pomoc informacyjna, organizacyjna, techniczna, prawna itp. w wyborze i zagospodarowaniu potencjalnych miejsc wypoczynku); opracowywanie i udostępnienie informacji w internecie o możliwościach wypoczynku oraz wszechstronna obsługa teleinformatyczna wypoczywających oraz przyjmujących turystów;
- systemu umożliwiającego mieszkańcom Będźmierowic i turystom łatwiejszy dostęp do usług bankowych, ubezpieczeniowych, telekomunikacyjnych, konsultingowych itp.; poprawę lokalnego systemu telekomunikacyjnego, przez zapewnienie możliwości korzystania z usług tzw. poczty elektronicznej, w kraju i zagranicą oraz dostęp do różnego typu informacji niezbędnych w każdym typie działalności zawodowej i społecznej
- systemu umożliwiającego uruchomienie tzw. edukacji na odległość, dzięki któremu mieszkańcy Będźmierowic będą mogli korzystać z ofert kształceniowych placówek naukowych w kraju (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) i zagranicą (na przykład Euracademy), w zakresie edukacji wyższej, podyplomowej, nauczania języków obcych, kursów doskonalenia zawodowego, edukacji kulturalnej itp., co będzie miało decydujące znaczenie dla wzmocnienia miejscowego kapitału społecznego, co uznajemy za podstawowy czynnik efektywnej realizacji i powodzenia przedłożonego planu odnowy wsi Będźmierowice.

2. Budowa boiska sportowego i placu zabaw

Opis zadania: Teren przyległy do Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych jest wykorzystywany przez dzieci i młodzież jako miejsce zabaw i gry w piłkę nożną. Proponujemy jego uporządkowanie, wybudowanie boisk do gier zespołowych (piłka nożna, siatkówka, ewentualnie kort tenisowy), wydzielenie i wyposażenie placu zabaw dla dzieci oraz ogrodzenie całości.

Cel: zapewnienie nie tylko młodym mieszkańcom Będźmierowic możliwości bezpiecznej zabawy oraz uprawiania sportu .

Beneficjenci: mieszkańcy wsi Będźmierowice + okolicznych miejscowości

Harmonogram realizacji: 2010 - 2011

Koszt: 80 000 PLN

Źródło finansowania: PROW / LEADER + INNE PROGRAMY UNIJNE ; Ministerstwo Sportu i Kultury Fizycznej

---

3. Kontynuacja działalności „Naszego Małego Przedszkola”

Opis zadania: Wzrastająca grupa dzieci w wieku przedszkolnym w Będźmierowicach i okolicznych miejscowościach wymaga placówki przedszkolnej, zapewniającej opiekę nad dziećmi co najmniej kilkanaście godzin zajęć w tygodniu oraz prowadzenie edukacji przedszkolnej. Program „Nasze Małe Przedszkole” kończy się w roku 2010 i należy znaleźć formułę jego kontynuacji.

Cel: wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej

Grupa odbiorców: dzieci w wieku 3-5 lat z terenu sołectwa Będźmierowice i miejscowości sąsiednich

Harmonogram realizacji: 2010-2019

Koszt: 600 000 PLN

Źródło finansowania: EFS, budżet gminy

4. Zatrudnienie na stałe pracownika dla Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych

Opis zadania: Zatrudnienie wysokokwalifikowanego pracownika (najlepiej absolwenta szkoły wyższej, o specjalizacji z zakresu „nauki społeczne”), łączącego funkcję konsultanta ds. rozwoju i lokalnego animatora życia społeczno – kulturalnego z funkcjami informatyka, monitorującego społeczno-ekonomiczne i przyrodniczo-kulturowe zmiany w środowisku Będźmierowic pod wpływem działań proponowanych w programie odnowy, a także nadzorującego sposób wykorzystywania budynku Centrum.

Cel: zapewnienie koordynacji merytorycznej programu odnowy Będźmierowic, a także bezpieczeństwa budynku i jego użytkowników, w tym przede wszystkim dzieci i młodzieży.

Beneficjenci: mieszkańcy wsi Będźmierowice + okolicznych miejscowości

Harmonogram realizacji: 2013 - 2019

Koszt: 360 000 PLN

Źródło finansowania: PROW / LEADER + INNE PROGRAMY UNIJNE + ŚRODKI GMINY

---

5. Połączenie Będźmierowic z szerokopasmową siecią Internetu

Opis zadania: Doprowadzenie szerokopasmowego Internetu (łącze stałe, w miarę możliwości światłowodowe) do budynku Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych oraz techniczne rozwiązanie podłączenia zainteresowanych gospodarstw domowych.

Cel: Umożliwienie działania Lokalnemu Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych w zakresie realizacji programów edukacyjnych + poprawa warunków i jakości życia mieszkańców wsi.

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Będźmierowice

Harmonogram realizacji: 2010 - 2011

Koszt: 150 000 PLN

Źródło finansowania: RZĄDOWE PROGRAMY INFORMATYZACJI KRAJU + PROGRAMY UNIJNE

---

6. Budowa sieci wodociągowej

Opis zadania: Doprowadzenie bieżącej wody do około 120 gospodarstw domowych mieszkańców Będźmierowic, poprzez ich połączenie z siecią wodociągową gminy Czersk.

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców wsi, ochrona dziedzictwa przyrodniczego przez ograniczenie zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Będźmierowice

Harmonogram realizacji: 2010 - 2011

Koszt: 2 000 000 PLN

Źródło finansowania: FUNDUSZE UNIJNE / PROW ; RPO + ŚRODKI GMINY

---

7. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

Opis zadania: Ze względu na rozproszoną zabudowę wsi, a w związku z tym ekstremalnie wysokie koszty przyłączenia około 120 gospodarstw domowych do gminnej sieci kanalizacyjnej, celowym wydaje się być rozwiązanie narastającego problemu utylizacji ścieków poprzez budowę oczyszczalni przydomowych, finansowanych częściowo ze środków publicznych.

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców wsi, ochrona dziedzictwa przyrodniczego przez ograniczenie zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Będźmierowice

Harmonogram realizacji: 2009 - 2016

Koszt: 1 200 000 PLN

Źródło finansowania: ŚRODKI WŁASNE MIESZKAŃCÓW + FUNDUSZE UNIJNE / PROW ; RPO + FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA

---

8. Przygotowanie planu zagospodarowania przestrzennego terenu okalającego Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych, celem rozpoczęcia tworzenia centrum wsi

Opis zadania: wydzielenie przestrzeni publicznych i uregulowanie ich statusu prawnego

Cel: rozpoczęcia tworzenia centrum wsi, poprawa estetyki i wzrost atrakcyjności turystycznej

Będźmierowic

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi i turyści

Harmonogram realizacji: 2009-2012

Koszt: 15 000 zł

Źródło finansowania: R PO WP , PROW, LEADER + ŚRODKI GMINY / INNE PROGRAMY UNIJNE

---

9. Opracowanie założeń i oznakowanie szlaku turystycznego wokół wsi Będźmierowice

Opis zadania: inwentaryzacja zabytków kultury materialnej i niematerialnej, pomników przyrody, gospodarstw agroturystycznych i innych miejsc potencjalnie atrakcyjnych dla turystów, fizyczne wytyczenie i oznakowanie szlaku.

Cel: wzrost atrakcyjności turystycznej Będźmierowic i stworzenie nowych możliwości zarobkowych ich mieszkańcom

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi i turyści

Harmonogram realizacji: 2009-2014

Koszt: 60 000zł

Źródło finansowania: RPO WP, PROW, LEADER + / INNE PROGRAMY UNIJNE

---

10. Poprawa stanu lokalnych dróg gruntowych przez położenie nawierzchni asfaltowej

Opis zadania: Sołectwo Będźmierowice posiada tylko jedną drogę asfaltową łączącą przystanek kolejowy z drogą krajową 22 oraz kilka kilometrów dróg gruntowych, o ważnym charakterze komunikacyjnym ale trudno przejezdnych w okresach słońca i roztopów wiosenno-jesiennych. Ich utwardzenie traktujemy jako ważne zadanie w zakresie poprawy infrastruktury wsi.

Cel: poprawa warunków życia i gospodarowania mieszkańców wsi.

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi i turyści

Harmonogram realizacji: 2010-2016

Koszt: 2 000 000 zł

Źródło finansowania: RPO WP, PROW, LEADER + / INNE PROGRAMY UNIJNE

IVa. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.

W miejscowości Będźmierowice można wyróżnić kilka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.

Pierwszym takim obszarem na terenie wsi jest Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych z przyległym placem do gry w piłkę nożną wraz z Remizą Ochotniczej Straży Pożarnej, które jest jedynym funkcjonującym obiektem użyteczności publicznej w Będźmierowicach. LCKEiOP służy mieszkańcom jako miejsce spotkań, integracji. Przeznaczenie i wykorzystanie obiektu jest typowe dla ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich na terenie o charakterze wiejskim tzn. jest swoistym centrum kulturalnym, gdzie odbywają się m. in. spotkania wiejskie i zebrania, wystawy, imprezy okolicznościowe, szkolenia, kursy i cykle edukacyjne. Teren okalający Centrum wymaga zagospodarowania, tak samo jak jego integralna część, którą stanowi plac do gry w piłkę nożną. Ów plac jest istotnym miejscem dla mieszkańców, szczególnie tych najmłodszych, którzy często korzystają boiska.

W Będźmierowicach można wyróżnić także specyficzne obszary istotne dla społeczności, jakimi są murowane kapliczki z figurkami świętych i krzyże przydrożne oraz teren do nich przyległy. Wokół tego typu miejsc kultu religijnego cyklicznie zbierają się mieszkańcy i wspólnie się modlą podczas najważniejszych świąt. Trzy kapliczki i dwa krzyże są obiektami o znaczeniu historycznym i duchowym.

Kapliczka przy torach (na działce kolejowej) została postawiona w 1898 r. Zarówno kapliczka jak i płot wokół niej, zbudowane są z czerwonej cegły. Kapliczkę postawili państwo Breza, ówcześni mieszkańcy wsi. Przy kapliczce spotykają się okoliczni mieszkańcy wsi na wspólnych nabożeństwach, głównie majowych i czerwcowych. Obecnie opiekę nad kapliczką sprawują Państwo Marzena i Jerzy Łangowscy z Będźmierowic.

Kapliczka w Będźmierowicach koło przystanku PKS w sąsiedztwie Państwa T i Pawła Strelke została wybudowana w 1920 r. przez ówczesnego właściciela folwarku Pana Będźmierowskiego. Figura, która znajduje się obecnie w kapliczce została zakupiona po wojnie, a ufundowali ją mieszkańcy wsi. W roku 2001 Pan Paweł Strelke odnowił kapliczkę, koszt odnowy

pokryli mieszkańcy wsi Będźmierowice. Poświęcenia odnowionej kapliczki dokonał ks. Prałat Henryk Kotlenga.

Kapliczka koło Pana Babińskiego. W miejscu obecnej kapliczki ok. 70 lat temu stała kapliczka na wzór grotty z Lourdes, gdzie objawiła się Matka Boska. Dzisiaj nad kapliczką sprawują opiekę sąsiedzi, najczęściej Państwo Rostankowscy i Glaza.

Krzyż u Państwa Kulas. Krzyż postawiła w 1948 r. Pani Helena Kiedrowska na ziemi należącej do jej rodziców. W 1968 r. krzyż został odnowiony, koszty odnowy pokryła Pani Cecylia Sikorska, a poświęcenia dokonał ówczesny wikary z parafii Czersk ks. Antoni Szatkowski. Obecnie krzyżem opiekują się Państwo Maria i Andrzej Kulas - aktualni właściciele ziemi. Z własnych funduszy odnowili go w 1991 r.

Krzyż u Państwa Sękowskich. Krzyż zbudowali w 1949 r. Państwo Marta i Aleksander Sękowscy. Odnowienie krzyża nastąpiło w 1988 r. Obecnie krzyżem opiekuje się wnuk Państwa Sękowskich – Pan Stanisław z żoną Henryką.

V. Podsumowanie

Pracując we wrześniu i październiku roku 2009 nad programem odnowy wsi Będźmierowice staraliśmy się brać pod uwagę nowe założenia rozwoju środowisk wiejskich, zakładające harmonizację ich wartości kulturowych, interesów

Fot. Zespół roboczy w ostatniej fazie pracy nad programem odnowy²⁸

---

²⁸ Program odnowy wsi Będźmierowice przygotował zespół w składzie:

społeczno-ekonomicznych i specyfiki środowiska przyrodniczego. Trudno jednak już dzisiaj proponować programy odnowy wsi bez uwzględniania wymogów społeczeństwa informatycznego, społeczeństwa, które przekazując do dyspozycji mieszkańców obszarów wiejskich nowoczesne przekazniki informacji, stwarza możliwość eliminacji dotychczasowych ograniczeń w wielu sferach działalności życiowej i zawodowej mieszkańców wsi. Nowoczesne przekazniki informacji dają również zupełnie realną możliwość poprawy wiejskiego systemu edukacji, a przede wszystkim rzeczywistego zdemokratyzowania dostępu młodzieży wiejskiej do wszystkich szczebli systemu edukacyjnego, przez wprowadzanie tzw. nauczanie na odległość, co stanowi warunek konieczny powodzenia naszego planu.

Zofia Bielawska – Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Zbigniew Bielawski - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”; Ochotnicza Straż Pożarna Będźmierowice
Przemysław Biesek - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”, Sekretarz Gminy
Andrzej Kaleta - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Katarzyna Kołodziej - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”, Rada Sołecka
Barbara Rezmer - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Bożena Śpica – sołtys Będźmierowic; Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Magdalena Apostołowicz - Urząd Miasta w Czersku